

Colecția MARIA ȘERBA

Obiceiuri la început de an pe Valea Cosăului

Încă nu s-a sfârșit un șir de datini și credințe începute cu Ajunul Crăciunului și vin altele, tot atât de atrăgătoare și încântătoare, cele de Anul Nou, de SânVăsâi, de Bobotează.

Unele obiceiuri se continuă de la sărbătorile Crăciunului. Astfel, *stolnicul* de Crăciun, frumos ornamentat, pus pe otavă, se păstrează până în dimineața de Anul Nou, când este tăiat și dat la animale, împreună cu otava. Potrivit credinței, "*câți au trecut prin casă în acest răstimp, din seara de Crăciun până în dimineața Anului Nou, atâtea animale va avea gospodarul în acel an*".

Alte obiceiuri sunt practicate de tineri, fete și feciori, unele numai de către băieți (peșitul, furatul porților, strigatul din Coastă), altele și de feciori și de fete (metehăii - Moșii și Babele), altele numai de fete (ghicirea ursitului).

Peșitul se întâlnește mai mult în Călinești. Un grup de feciori se adună în seara de Anul Nou. Doi dintre ei - caili - iau câțiva zurgălăi și o sanie scurtă, iar ceilalți sunt peșitorii. După ce se înoptează pleacă la peșit, însoțiți, aproape întodeauna, de ceterași. Peșitul se face la casa unde sunt fete. Intrând pe poartă, caili își scutură zurgălăii, iar peșitorii strigă, câteodată toți, sau își aleg pe unul care să pețească:

- Suntem trimăși de Împărat	Dacă fata nu ne-o dai
C-o auzit că aveți fată de măritat!	Dă-ne-un ptic de-ovăs la cai
Nu cumva să vă-nșelați	Să ne ducem pe alt plai!
Și fata să nu ne-o dați!	

GAZDA, întotdeauna bucuros de oaspeți, cheamă feciorii în casă, îi ospătează cu băutură și mâncare. Apoi, aceștia pleacă la alte case cu fete, în peșit. Se zice că fata care a fost peșită în seara de Anul Nou se va mărita în acel an.

Felician Săteanu: Coconi din Berbești

Decât bucate stricate
Mai bine mațe crăpate.

ALTUL

Multă gură mai hrăniți
Și nimic nu isprăviți!
Io, Gheorghe și cu Ionaș
Merem după ceteraș;
Pătru - după tileguță
C-a vini și Pălăguță;
Mihai și cu Vasalie
Să margă până pe Gruie
Să mai răgnea peste sat,
Poate alții s-o culcat,
Poate-i poartă Ciufu noptii,
Ori le-o-nghetat țâțana porții!

(Strigă peste părțile din sat:)

- Măi deluțeni!
- Măi ciungeni!
- Măă, voi de pe Hrihoreț!
- Măă, voi de pe Vorotez!
- Măă, de pe dinjos de sat
Ați adurnit, v-aț îmbătat!?
- Haidaț, mai cu spor, odată,
N-așteptați vorbă rugată!

UN FECIOR (ajungând la o gazdă)

Am venit cu-o tileguță
Să ne-o dai nouă pe-Anuță!
Și-n tileagă, și pe jos,
Da' c-un peșitor frumos!

PRIMA GAZDĂ

Mulțămnim, feciori de frunte,
Că ne dați atâta cinste!
Hai, fuguța, -ntrați în casă,
Stați un pticuț după masă!

UN FECIOR

N-am pre vré a ne-ncurca,
Mai bine dă-ne fata
Și cinstește dumăta
Laolaltă cu baba!

(Aici colindă, se veselesc, apoi pleacă mai departe, la altă casă cu fete).

UN FECIOR

Primiți colinda, oameni buni,
Ori ne trimeteți pân vecini?

GAZDA

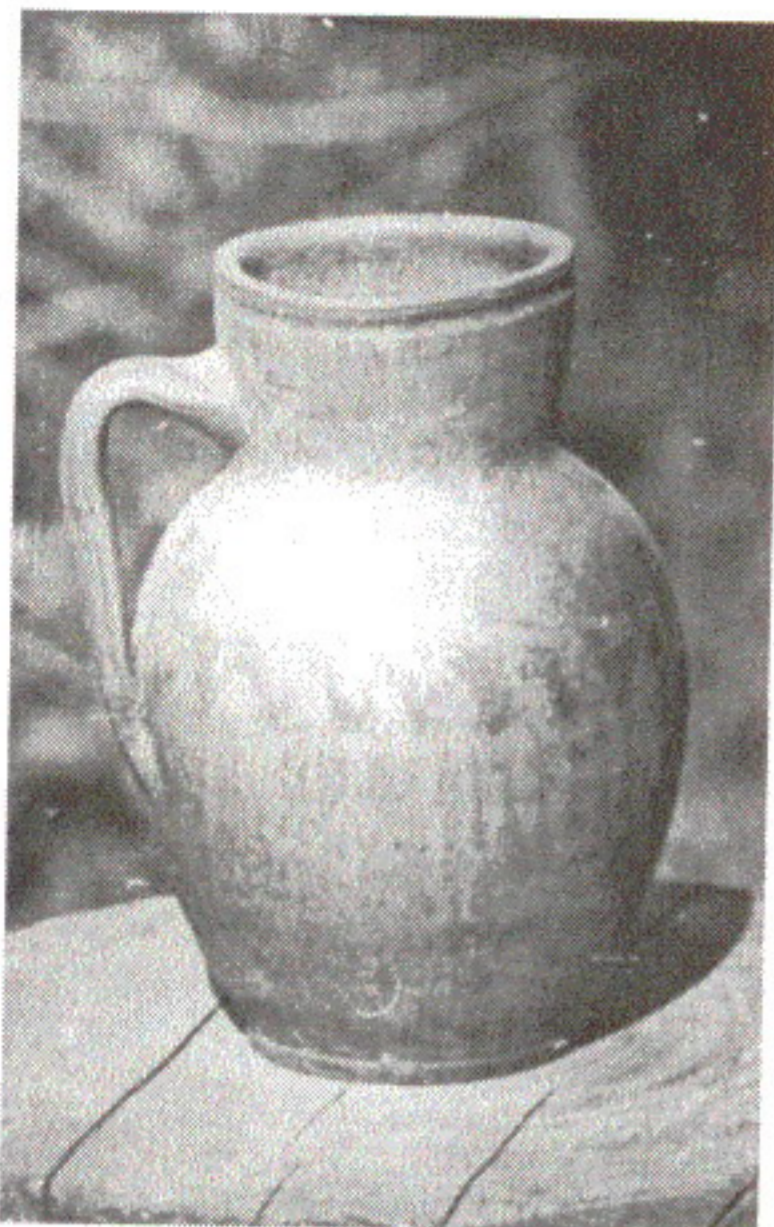
Întrați, intrați
Și tileaga o-nturnați,
De străjuieci s-aveți griji
Până le-oi pune
Un ptic de ogrinji!

UN FECIOR

Nu de ogrinji li s-o făcut lor dor,
Făr' de-acé tare, din podișor!

GAZDA

No, placă și stați după masă,

Ni-i drag că ne-ați vinit în casă!
Ș-amu, înt-a asta zî la anu
Să bem, să ne-ndulcim aleanu!

UN FECIOR

În casă-i cald, aspră-i horinca,
Da' pre tare mă strânge optinca!

ALT FECIOR

Mai bine haidaț, să plecăm
Că-am început să ne-mbătăm,
Mintenaș să ne culcăm
Și nici n-om ști când ne-nsurăm!

FATA GAZDII

Amu ce-i zîce, feri Doamne,
Că-am pus vrăji, așé, pesemne!
Horinca poate că-i bună
Că-i stâmpărată
Și cu mătrăgună!

FECIORII (urează)

Câte pene pe cocoș
Atâția pețitori frumoși,
Câți cărbuni în vatră
Atâția pețitori la fată,
Câte hori pe strună
Atâtea oi la stână!

UN FECIOR

Gazdă mare, mulțămnire
Pântru buna găzduire!
Și de-aicea mai departe
Că le-om colinda pe toate!

ALT FECIOR

La Ileana lui Ion
Gălbîné horinca-n ton
Așteptând fecior de domn:
Siu-a popă, ori diac,
Ori, poate, mai mare drac!
Mămăruța ei căté
Cum am putea a i-o bé!

În sat nu este decât o singură ceată de pețitori care, într-o noapte, vizitează 3-4 fete, alegându-le pe cele mai tinerele și mai frumoase. Altă variantă a pețitului:

- Bună sara, gazdă mare,
Noi zinim din depărtare
Și zinim cu bună veste
Ca și Craii din poveste
Că-am auzit de la-Mpărat
Că ai fată de măritat.
Să nu zîci că nu ai

Că-i de 20 de ai!
De ne-o dai, ne-o dai,
De nu, dă-ne ovăs la cai
Să ne ducem pe alt plai!
De ne-o dai, dă-ne-o amu
Că altu nu-ț călcăm pragu!

(De la Vasile Tămaș, 81 ani, Călinești, 1978).

Furatul porților este un alt obicei întâlnit în toate satele de pe Valea Cosăului. După miezul nopții, feciorii iau și ascund porțile și porțile de la casa unde sunt fete, mai ales fete trecute de 20 de ani. A doua zi gospodarul își caută poarta, iar dacă n-o găsește trebuie să o răscumpere de la feciori, făcându-le o masă cu mâncare și băutură.

Furatul porților are aceeași semnificație ca și pețitul, fata căreia i se fură porțile se va mărita în acel an.

Un alt obicei specific seriei de Anul Nou este **strigatul din Coastă**, sau **strigatul peste sat**. Două grupuri de feciori se urcă pe două dealuri, de-o parte și de alta a satului. Unul din feciorii unui grup strigă:

- Măi, Braicule!

Celălalt grup răspunde:

- Ce-i, taicule?

Urmează un dialog prin care se satirizează fetele bătrâne, cele leneșe, uneori și celelalte.

- A cui fată nu se mărită?

- A lui (cutare).

- De ce? sau Până când?

- Nu și-o tors cânepa!

sau

- Așteaptă pețitori de domn!

- N-are cerge, numa două,

Mai stă până-a țese nouă!

- Așteaptă până i-a crește ursîtu!

- Nu ști' țese, nici urzi

Fă' la joc se ști' suci!

Dacă fata căreia urmează să-i strige, are frate, văr etc. care participă la strigat, i se strigă mai blând:

- Încă nu i-o sosît vremea!

- N-a trece înaintea altora mai bătrâne! (De la Vasile Tămaș, 81 ani, Călinești, 1978).

Fetele din sat sunt foarte curioase și ies afară să-și audă strigat numele. Un obicei practicat și de băieți și de fete este **Moșii și Babele**. Băieții fac pentru fete "moși", fetele fac pentru băieți "babe".

Din cărpe, haine vechi, cu bețe în loc de mâini și picioare, se face un ciuf, o păpușă, destul de mare, uneori cât un om. La moș i se pune clop, iar la babă năframă, cărpă rea. Întotdeauna li se pune și o scrisoare, cu aluzii de la caz la caz. Iată câteva:

Io-s fata bogatului
Din capătu satului,
Am zinit c-am auzit

Că sunteți oameni înstăriți,
De noră să mă primiți!

(De la Ileana Tămaș, 78 ani, Călinești, 1978).

*

La fetele lăudate
Zin pețitori de pe sate.
Eu mi-s Pătru lu Dubaș,

Am zinit de la oraș,
Am zinit să-mi ieu țărancă -
Numa sie bocotancă,

Unu ară,
Patru-mping
Ș-un coțoflinc.

Să-aivă peminte și boi
Și botei mare de oi

- La Mitru Morariului -
Pticioraga dracului,
Ioană-i dusă la Brașău:

Că boii i-or mânca câinii,
Moinele le-or împlé stinii.

(De la Vasile Tămaș, 81 ani, Călinești, 1978).

*

Dă-m pe Mărie, dragu meu!
De mi-i da, mi-i da,
De nu, rămâie la dumăta!

(De la Maria Ivanciuc, 78 ani, Cornești, 1978).

Feciorii pun ciuful (metehăul) într-un pom sau copac înalt, lângă casa fetei, îl leagă bine cu sârmă, apoi curăță crengile până la el ca să nu se poată urca cineva și să-l dea jos. Uneori, fetele plătesc feciorilor câte 1 litru de horincă pentru a-l lua jos din copac. A doua zi urmează cinstirea "pețitorilor". Este luat, așezat în casă după masă, i se pun înaintea mâncări și băuturi, ca unui adevărat pețitor, toți cei din casă veselindu-se. Obiceiurile legate de *ghicirea ursitului* sunt practicate exclusiv de fete. Cel mai cunoscut este *număratul parilor din gard*. Iese fata, la miezul nopții, din casă, legată la ochi, se duce la gard și începe a număra nouă pari în ordine descrescândă. Cel cu numărul unu îl leagă cu un fir roșu, iar a doua zi merge să vadă parul care, după cum este, așa îi va fi și ursitul: de-i de arin - sărac; de-i de stejar - găzdac; de-i drept - frumos; de-i strâmb - ghebos, urât. (De la Maria Ivanciuc, 78 ani, Cornești, 1978).

Un alt obicei este *boții*. Fetele frământă un aluat de grâu, din care fac găluște, numite boți. Fiecare fată face un boț, îi dă numele unui băiat, de obicei al aceluia cu care dorește să se căsătorească. Unge boțul cu untură și îl așează pe masă. Este adusă pisica și al cărei boț îl mănâncă, fata se va mărita. Dacă pisica se sperie sau nu mănâncă boțul unei fete sau alteia, aceasta va mai fetei un an. (De la Ileana Râșcu, 76 ani, Călinești, 1978).

Tot pentru a cunoaște calitățile viitorului soț, fetele fac *struț de verdeață*, îl duc și îl pun, după asfințitul soarelui, în râu, de Anul Nou. A doua zi, după cântatul cocoșilor, se duc și îl scot din apă, îl aduc acasă și-l ghicesc: de-i cu multă gheață - bogat; de nu-i înghețat - sărac. Cel cu gheață este pus la topit, iar, cu apa, fata se spală pe față ca "să se mărite în acel an". (De la Ileana Râșcu, 76 ani, Călinești, 1978).

Alte fete fac, la miezul nopții de Anul Nou, două *lumânări de ceară*, le aprind și le pun într-o farfurie cu apă. Una din lumânări poartă numele fetei, cealaltă a băiatului cu care dorește să se căsătorească. Dacă lumânările se apropie una de alta, arzând, tinerii se vor căsători. (De la Ileana Râșcu, 76 ani, Călinești, 1978).

În șezătoare, fetele pun pe sobă *două frunze de verdeață*. Una pentru fată, alta pentru fecior. Când se încălzesc, frunzele sar în sus. Dacă sar aproape una de cealaltă "tinerii se vor căsători în acel an". (De la Ileana Râșcu, 76 ani, Călinești, 1978).

Alte fete încearcă să afle locul unde se vor căsători. În dimineața de Anul Nou, înainte de cântatul cocoșilor, pune *stolnicul* pe cap și iese afară zicând: "Unde-oi auzi cocoși cântând, acolo m-oi mărita". (De la Ileana Râșcu, 76 ani, Călinești, 1978).

Ziua de Anul Nou este mare sărbătoare. Copiii, în special băieții, umblă cu *uratul*. Merg din casă în casă, la vecini, rude, rostind:

- An Nou fericit!	Ca merii,
Să trăiți,	Ca perii
Să-mbătrâniți	În mijlocul verii!

Ei sunt dăruiți cu fructe, prăjituri, uneori și bani, ca și la Crăciun.

O altă sărbătoare de iarnă este *Boboteaza* - Botezul Domnului, în 6 ianuarie. În ajun, 5 ianuarie, pe masa gospodarului se află numai mâncare

Mai bine bat sub pat,
Decât beteag în pat.

ALT FECIOR (ajungând la altă casă)
Mătușa Mărie,
Îmi dai fata mie?

GAZDA

Mereți de-aici în Zmăhoi
Că-a mé fată nu-i de voi
Că-i de doftori, poticarăși,
Nu-i de voi, de optincărăși!

UN FECIOR

Și io-s doftor de femei,
Doftoresc vo două-trei;
Pe câte le-am doftorit
Nici una n-o murit:
După laptele de oaie
Tăte oasele se moaie,
Numa una se-ntără
Ce-i place la mândra mé!

GAZDA

Tu, că ești tare-n buiestru,
Du-te-n Prelucă, -n Crăiescu,
Că-i Fata Pădurii goală
Și-i vindeca-o de boală!

UN FECIOR

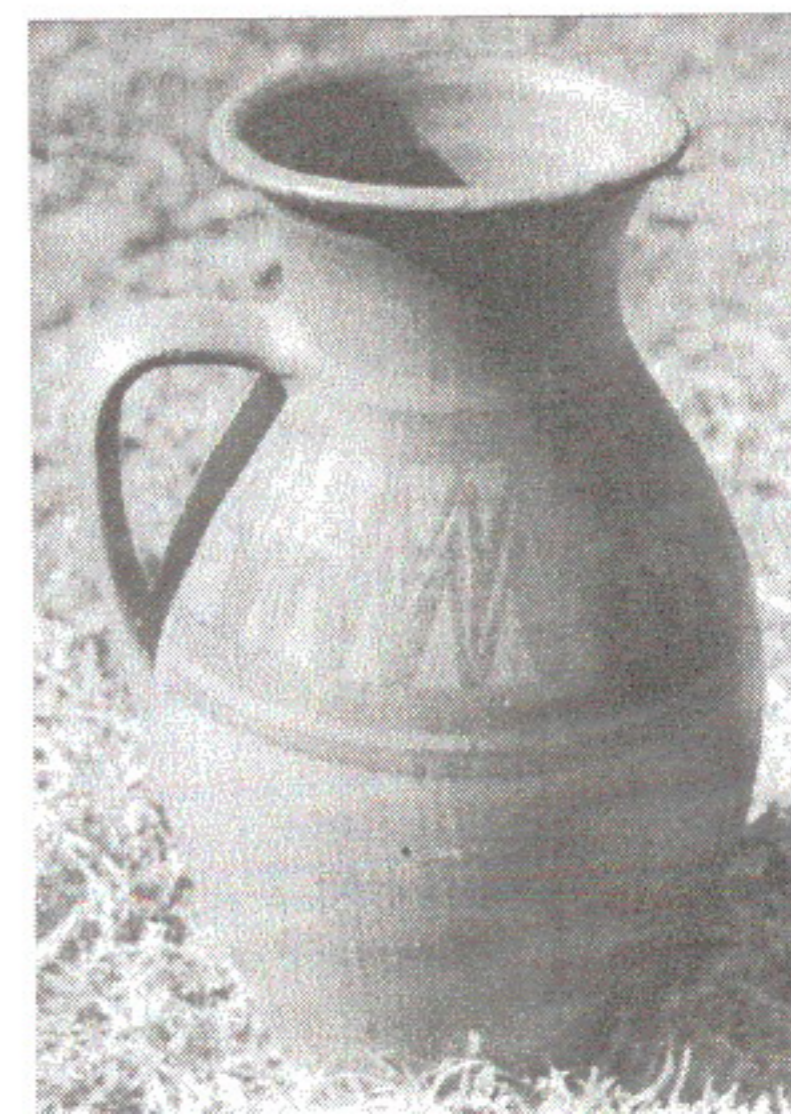
Dacă nouă nu ne-o dai
Pune-o de ciuhă-n mălai
Că-i de patruzăci de ai:
Păru-i ca pozdările -
Mânânce-ți-o supărările
Și pe dumăta mnirările!

UN FECIOR (la altă casă)

Hăi, mătușa Nița,
Ne deschizi portița
Să intrăm cu tileguța
S'-o vedem pe Măricuța?

GAZDA

Haidați, măi feciori, intrați,
De mult sunteți așteptați!
Am fete pântru tăț huc
Numa' de mi-ț da ciubuc!

UN FECIOR

Da-ț-om ciubuc până-n grindă
După ușa de la tindă,
Pe tonu cu horinca -
Nu cred că ti-i înșela!

O FATĂ

Măi mândruț cu păr tomnit,
Șazi la noi dacă-ai vinit,
Mă toptesc de doru tău
Cum se topté cânepa-n tău!

UN FECIOR

Măi mândruță, tu Ilea',
Să te bată Precista
Pe tine și pe mă-ta!
Mă-ta-i mare vrăjitoare:
Din lună vre face soare
Să văd vini pe cărare!

ALTĂ FATĂ

Nici aiasta nu-i așé
Numa gura ta mințé,
Mincinoși ți-s ochii tăi -
Da' mai lotri îs a mei!

ALT FECIOR

Ochii mândrii nu-s pereche,
Unu-i roșu, altu-i verde:
Cu unu mă celuié,
Cu cela mă deoché!

ALTĂ FATĂ

Hai, mândrule, să fugim,
Largă-i lumea să trăim
Dacă crezi că ne ibdim,
Ori numa ne amăgim?

ALT FECIOR

Vini-u-aș, mândră, la tine,
Da' la voi nu-i loc de mine.
Ce să mă fac că-s urât -
N-oi intra ziu în pământ.

GAZDA

Ocâși tare mai sunteți,
Feciori ca voi nu mai vedeți;
Nu mai strîcați atâta gură -
Mai bine-ați tra' o-nvârtitură.
(Se joacă, se strigă, petrecerea durând până spre dimineață).

Colecția PAMFIL BILȚIU

(Din volumul "Folclor din Țara Maramureșului", în curs de apariție)

2439

Jocul ursului

Ursarul aduce ursul de lanț. Ajuns la casa gazdei, ursarul bate la ușă și întrebă:
-Sloboziți ursul?

de post, anume pregătită pentru această zi: hribe fierte, mere fierte, vârzari. Ajunul se numește și *zi de sec*, familia obișnuind să ajune până spre seară. Acum se fac pregătirile pentru a doua zi. Se fac mâncăruri de dulce. Pe scaune, pe paturi se întind toate țesăturile, să le stropească când vine popa *cu crucea*.

În ziua de Bobotează cel care iese primul din casă este gospodarul care merge în grădină să *vadă pomii*: "dacă este multă zăpadă sau promoroacă pe pomi, va fi recoltă mare în acel an" (De la Ana Cupcea, 88 ani, Budești, 1978).

Găzdoaia așează bucatele pe masă, din care *nu se mănâncă* până trece popa "ca să *nu mănânce vrăbiile recolta de pe câmp*" (De la Ana Cupcea, 88 ani, Budești, 1978).

Tot recoltă frumoasă urează și copiii care însoțesc crucerii:

Tiralexă-i, Doamne,
Grâu de primăvară
Și pân pod și pân cămară.

Uneori versurile lor urează multă bogăție gospodarului:

Câți cărbuni în vatră   Câte paie pe coteț
Atâta pețitori la fată,   Ațâta boi și vaci s-aveț.

Și de Bobotează obiceiurile legate de *cunoașterea ursitului* sunt numeroase. În Cornești se practică un rit nemaîntâlnit în celelalte sate de pe Cosău. În Ajun de Bobotează se ia *apă neînceptă* și cu *sare* se face un *colac împletit*. În cuptorul unde se coc și celelalte pâini, acesta se vâra întâi și tot întâi se scoate din cuptor. În ziua de Ajun, fata ajună toată ziua. Se face apoi *o cruce din lemn* la care se pune *fuior*. La miezul nopții, fata pune în traistă colacul, crucea, o pereche de *gatii* și o sticlă de *fărtai*. Cu acestea merge la râu la miezul nopții. Dacă fata vrea să se mărite în cășlegile care vin, bagă în apă toată crucea, dacă vrea să se mărite mai târziu, o bagă în apă numai jumătate. Fata ia apoi *apă* în sticlă și se întoarce acasă. Se așează pe un *tăietor de lemne*, rupe colacul în două părți pe vârful capului, apoi mănâncă una din jumătăți și bea jumătate din apă. Cealaltă jumătate de colac, sticla cu restul de apă, precum și crucea, sunt puse din nou în traistă și le așează sub perină ca peste noapte să-și viseze ursitul. În tot acest timp, fata *nu are voie să vorbească* cu nimeni (De la Maria Râșcu, 78 ani, Cornești, 1978).

La fel ca și la Anul Nou, și la Bobotează fetele fac *struț de verdeață* pe care-l așează sub pragul casei înainte de intrarea popii cu crucea. După ce acesta pleacă, se scoate struțul și se pune după oglindă: "câți au trecut pragul în urma popii, atâția pețitori va avea fata" (De la Maria Râșcu, 78 ani, Cornești, 1978).

Un alt obicei practicat în dimineața de Bobotează, înainte de ivirea zorilor, este *spălatul la râu*. Fetele merg la apă, se spală pe față și rostesc:

- Bună dimineața, râu(l) lui Iordan.   Pe una o cheamă Mândraia,
- Sănătate bună, (numele)!   Pe una Drăgaia,
Dimineață te-ai sculat,   Pe una Marea Mândălina.
În ură mare te-ai aflat,   Nu gândi nemnic:
În ură urată,   Căci în drum îi ieși
În ură țipată,   Tăț feciorii or sări:
În ură urată,   - Cine-i aceie?
În ură șoptită.   - Care-i, a cui i?
Te-ai uitat în jos: - Nici i muiere,
N-ai văzut nemnic,   Nici mnireasă,
Te-ai uitat în sus: Nici Împărat,
Văzui tri zări a zorilor,   Nici Împărăteasă
Tri surori a soarelui,   Fă' (cutare) cea frumoasă!

*Am un butucaș rotunjor -
Vede c.rul tuturor.*

Hai, de mână s-o luăm,
În crâșmă să o băgăm,
Cu zin să o adăpăm.
Cătă care cum a râde

Descântecul se rostește de trei ori în timp ce fata se spală "să sie ibdită de feciori" (De la Ileana Berci, 80 ani, Călinești, 1978).

O altă variantă a acestui descântec, cu aceleași practici, am întâlnit-o în Budești:

Demineată m-am sculat,
La râu lui Iordan am alergat,
Pe cărarea necălcată,
Pe roua nescuturată,
Cărarea călcând-o,
Roua scuturând-o,
Dragostea luând-o.
- Bună demineata, râu lui Iordan,
Am zinit să mă speli
De ură,
De țipătură,
De fături,
De daturi,
De ură dată
Nearătată,
De ură pusă
Nerăspunsă:
Mie ură mi-o țipat
Tăte fetele din sat.
Mă uitai în jos
Pe râu lui Iordan:
Nu văzui nemnic.
Mă uitai în sus
Pe râu lui Iordan:
Nu văzui nemnic,
N-auzîi nemnic.
Mă uitai spre Răsărit:
Văzui douăzăci ziind,
Surorile soarelui,
Poale albe sufulcând,
Cisme roșii descultând,
Până la mine alergând:
- Hăi, (cutare), sora noastă,
Ce ești supărată,
Ce ești încetată?
- Cum n-oi si supărată,
Cum n-oi si încetată,

Dacă noaptea de Ajun este înstelată, fetele *ies afară la miezul nopții*, se întorc cu fața la răsărit și descântă de trei ori *descântecul de măritiș*:

Una sté
Odosté,
Două stele
Odoste,le,
Tri stele
Odoste,le,
Voi sunteți surorile mele.
- Unde mereț?

Răul să rămână afară,
Binele să intre în casă.

Turtă cu mnere ne-a-ntinde,
Cătă care cum s-a uita
Turtă cu mnere ne-a da!

Că m-am aflat
De ot'i urd'ită,
De gură muțită,
De uret'i asurzită,
De mânuri bolnăzită!
- Nu si supărată,
Nu si încetată:
Dezurd'i-te-om,
Dezmuți-te-om,
Dezbolnăzi-te-om,
Cămeșă de ură născută țipa-o-m,
Brâu de șerpe rumpe-l-om
Cu plumb de grâu,
Cu țarmuri de busuioc
Spăla-te-om,
Soarele în frunte scrie-ți-l-om,
Luna și stelele
În poale pune-ți-le-om;
În mâna stângă ț-om da bucin de argint,
În mâna dreaptă trâmbdița de aur:
Cu trâmbdița
Îi trâmbdița,
Cu bucinu
I bucina,
Tăț feciorii s-or scula,
Unu pe altu s-or întreba:
- Ce-Nălțată,
Ce-Mpărăteasă?
- Nu-i nici Înălțată,
Nici Împărăteasă
Că-i (cutare) cé mândră și
- frumoasă:
Din față-i ca soarele
Și din dos ca doamnele,
În față-i rujă-nfocată,
În dos îi doamnă gătată.
(De la Ana Cupcea, 88 ani, Budești, 1978).

- La gruietă să le secerăm!
- Acolo nu mereț,
Mereț în lume,
Peste lume,
La orânda mé anume:
De-i în temniță
Să zie pe meliță,
De-i la oi

Gazda răspunde:

-Slobozim.

Ursarul, după ce intră cu ursul în casa gospodarului bate pe tobă și în ritmul bătăilor ursul prinde a juca, în vreme ce ursarul strigă:

- După mine, pui de urs,
De pe unde te-am adus?
Te-am adus din Spania,
Te-am adus cu sania,
De la polu' Înghețat,
O traistă de bani am dat.
Ursul meu îi ușurel,
C-o mâncat carne de miel;
Ursu' meu, da' joacă bine,
Mâncă miere de albine,
Mâncă miere,mâncă mure
Și se joacă pân pădure.
Ia mai pune-te pe brânci
Ca lelița, pe urzîci!

Ursul se culcă și se răstoarnă de trei ori.

- Ia mai scoală-te-n picioare
Să te vad cât ești de mare!

Ursul se ridică și joacă.

- Să videm, până ce-i lună,
Hai, ursule, noapte bună!
La anu' și la mulți ani.

Ursarul este dăruit cu mere, nuci și colac sau bani.

De la Elena Șuşca, 75 ani, Săcel, 2002

2440

La noi în Săcel umblă cu ursu' doi, unu se îmbracă cu mască de urs până la pământ. Celălalt îi mascat și el și se face cu furingine pe față. El are o tepeșe și cu o măciucă o bate și zice așe vorbele astea:

- După mine, pui de urs,
Di pe unde te-am adus?
Te-am dus din Spania,
Te-am adus cu sania.
De la Polul Înghețat,
O traistă de bani am dat.
Ia mai pune-te pe brînci,
Ca lelița pe urzîci.
Ia fă saltu' cât pădurea,
Să te vadă tătă lumea.
Ursu' meu di la Joasa,
Numa sîngur ar umbla,
Numa' sîngur pân pădure,
După ghindă, după mure.

De la Vasile Peter, 12 ani, Săcel, 1975

2441

Jocul caprei

Personaje: Fulgerul, Păstor 1, Păstor 2,
Păstor 3, la care se adaugă doi moși.

Costumația și recuzita: Păstorii poartă
costumul țărănesc de vară cu gatii,
câmașă curca lată și traistă. În cap pălării

ciobănești. Capra are mască-costum din piele de oaie. Are o falcă mobilă cu care clămpănește pe durata rostirii strigăturilor. Păstorii poartă bețe ciobănești cu țurgalauă care se bat de pământ când se rostesc strigăturile. Fulgerul este mascat ca și la Vișlău cu fustă de femeie, coif ornamentat cu mărgelile. La piept are diagonale de panglică. Fulgerul intră în casa gospodarului întrebând:

- Onorat gazdă de casă,
Oamini buni, persoană-aleasă,
Dacă bine și voiți?
Capra noastră s-o primiți!
Taxa de la cinșpe lei în sus.

Păcuraru I:

-Zin cu capra di la munte,
De tri săptămâni trecute
Și-am vinit cu ié în sat,
Să-și câștije de mâncat,
De mâncat și-a câștiga,
Dacă oamini i-or da.

Păcuraru' II:

-Noi sîntem din Pipirig,
Unde-ngheț' câinii de frig
Și fetile de căldură,
De stau cu jeruț' la gură.

Păcuraru' III:

- Caprele, mânca-le-ar cîinii,
Că mă poartă pân tăt' stinii,
Și opincile mi-s rele,
Nu pot fuji după ele.

Păcuraru' I:

- Capra mé cu doi puiuț',
S-o suit pe lemne-n sus,
Să mânânce cucuruz,
Din grădina lui Bozuț.

Fulgeru':

-Asta-i capra cu puiuțî,
Cu care-m' cîștig bănuțî.
Noi sîntem din Cioca-Boca,
Unde-s merele ca nuca
Și stau doișpe cu măciuca,
Ca să-m omoare căpruca.

Păcuraru' II:

- Vai de mine și de mine,
Că cuțitu' nu-i la mine
Și capra îm' vre peri
Și nu am cu ce-o beli.

Păcuraru' II:

-Noi sîntem di la Mihoc,
Unde-ngheața apa-n toc
Și piroștile pe foc.

Să zie pe furcoi,
De-i în cătane

Un alt descântec de măritiș am întâlnit în Budești. În noaptea de Ajun, fetele *bagă pe foc un răsteu* de la jug și descântă:

Foc,
Focuțule,
Eu oi durni,
Tu nu durni,
Te fă șerpe balaor
Cu solzii de aur,
Te du în lume,
Peste lume

Să zie pe sanie.

(De la Ileana Berci, 80 ani, Călinești, 1978).

La ursitu meu anume;
Cu dinții mușcă-l,
Cu acele-mpunge-l
Să n-aibă a se hodini
Până la mine-a zini
Și cu mine s-a tâlni
Și cu mine-a povesti.

(De la Irina Râșcu, 66 ani, Budești, 1978).

După Bobotează se dezleagă și cășlegile, jocul, nunțile, clăcile, care se țin lanț până la Postul Mare.

Colecția LAZĂR TEMIAN

Obiceiuri la început de an în Vălenii Șomcutei

Vergelul

Obiceiul denumit astfel constituie un moment însemnat în cadrul sărbătorilor legate de începutul de an. În Vălenii Șomcutei, ca și în alte părți, vergelul apare ca o petrecere sărbătorească la care ia parte tineretul din sat. Obiceiul a fost studiat sporadic în decursul timpului, neexistând nici până astăzi o investigație care să trateze în profunzime tot ce ține de acest obicei. Cercetările care s-au efectuat sunt rezumative, axându-se mai mult pe descrieri sumare, fără o analiză a principalelor momente a riturilor pe care le înglobează obiceiul. Se pot aminti contribuții consemnate în revista "Familia" din Pesta (1866-1868, 1869, 1871), "Gazeta

Familia preotului Ciocaș, Cărbunar, 1914. Comunicată de MIRCEA VĂLEAN

*Mătălungă groasă
Între două flocoasă.*

(Prolajul)